

well-reasoned answers and proposals of progressive changes of management form from the state and public to the public and state one is summarized; the role of a community in the process of current problems solving and finding the ways of their solution under the conditions of democratic civil society formation in Ukraine was represented.

A brief analysis on the lay-outs of the homeland scholars in developing the conceptual foundations of public education and public administration was provided; the established trends of state and public administration in the field of education in modern conditions of development of information society in the country were represented. The essence of such trend as the one of the change in the authoritarian-bureaucratic forms of governance in the form of public-public management under the conditions of independence in the country; the trend of determinism content of state and public administration institutions of education; trend of transition from public to civil-public and the public proper forms of management and to the forms of governance in education, adequate information of the type of society in Ukraine was covered.

Originality. *Scientific novelty of research results is theoretically grounded in the state and public administration in education under the conditions of information society development in Ukraine, the disclosure of the nature and the specifics of modern management practices in educational institutions were determined.*

Conclusion. *In the legislative and regulatory provisions, the basic fundamentals of management and the definition of rights, responsibilities, job-functional competence and responsibility of the Headmaster in correspondence with the legal, democratic principles and service require a clear statement. The reasonable power and the limits of collective responsibility of government and the public, their conceptual basis of determining the effectiveness of governance and objective achievement must be academically specified.*

Key words: *state and public management; trends; management development; community; self-governing; changes; service paradigm; public-active schools.*

Одержано редакцією 11.05.2015

Прийнято до публікації 15.06.2015

УДК 378.147:37.00.11.3

Кудренко Д. О.,
аспірант кафедри педагогіки,
ДВНЗ «Криворізький національний університет»,
Україна

ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. *На основі аналітичних узагальнень у статті розкрито зміст поняття «художньо-графічна компетентність», а також здійснено його понятійний аналіз у науковій літературі. Виокремлено основні структурні компоненти художньо-графічних компетентностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Підкреслено важливість художньо-графічних компетентностей у педагогічній та художньо-творчій діяльності майбутніх учителів образотворчого мистецтва.*

Ключові слова: *професійна підготовка; компетентнісний підхід; художньо-графічні компетентності; структурні компоненти; майбутні вчителі; образотворче мистецтво; художник-педагог; творчий процес.*

Постановка проблеми. *Інтенсивне залучення української системи освіти до загальноєвропейського освітнього простору виокремлює проблему забезпечення якості*

професійної підготовки студентської молоді. Підготовка конкурентоздатного фахівця, спроможного активно діяти у складних соціально-економічних і політичних реаліях, у теперішній час здійснюється на засадах компетентнісного підходу. У новій редакції Закону України «Про вищу освіту» (2014) сутність вищої освіти розкривається через феномен компетентностей, підкреслюється, що вища освіта є сукупністю систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей та інших компетентностей, набутих у вищому навчальному закладі у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти [1]. Відтак, процес здобуття вищої освіти є невіддільним від формування компетентностей у різних сферах професійного й особистого життя.

Зі свого боку, сучасна загальноосвітня школа потребує педагогів, які здатні до естетичного виховання молодого покоління, його творчого і культурного розвитку. Задовольнити ці вимоги покликаний учитель предметів мистецького циклу, зокрема образотворчого мистецтва, який зобов'язаний якісно виконувати художньо-педагогічні функції, володіти високим професіоналізмом у вимірах художньо-графічних компетентностей. Проте на теоретичному і практичному рівнях ця проблема досі не є розв'язаною.

Аналіз останніх публікацій. Як методологічна парадигма сучасної вищої освіти компетентнісний підхід досліджується у працях Н. Авдеевої, В. Адольфа, В. Байденка, А. Бермуса, В. Введенського, А. Вербицького, Б. Гершунського, І. Зимньої, В. Красєвського, А. Маркової, Л. Петровської, В. Сластьоніна, Л. Сохань, П. Худомінського, А. Хуторського та інших. Особливості організації навчальної діяльності в Україні та розвинених країнах світу на підґрунті компетентнісного підходу аналізують Н. Бібік, Л. Ващенко, В. Кремень, О. Локшина, В. Луговий, Н. Ничкало, О. Овчарук, Л. Паращенко, О. Пометун, О. Савченко, В. Свистун, С. Сисоєва, С. Трубачева, В. Ягупов та інші вчені.

Визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Здійснений нами аналіз літератури показує, що професійні компетентності, з одного боку, є предметом вивчення багатьох дослідників, а з іншого – ця проблема поки що не знайшла достатнього обґрунтування відповідно до специфіки навчальної діяльності студентів художньо-графічних факультетів.

Мета статті: обґрунтувати сутність поняття «художньо-графічні компетентності» майбутніх учителів образотворчого мистецтва, виокремити їх основні структурні компоненти.

Виклад основного матеріалу. У теорії та практиці мистецької освіти вчителя образотворчого мистецтва зазвичай називають художником-педагогом. Звідси й виникла така нова галузь наукових знань, як художня педагогіка, у межах якої фігурує поняття художньо-графічної компетентності фахівця [2, с. 87]. Наразі доцільним є розкрити поняття художньо-графічної компетентності та виокремити її структурні компоненти.

На думку І. Ревенко, художньо-графічну компетентність можна розглядати багатоаспектно, а саме: як певний обсяг культурно-історичних і художньо-графічних знань; як уміння й навички художньо-естетичного сприймання, аналізу й інтерпретації творів мистецтва відповідно до авторського задуму, розуміння єдності форми і змісту; як прагнення і здатність реалізувати на практиці художньо-естетичний потенціал для одержання власного неповторного результату творчої діяльності [3, с. 143]. Подібну позицію щодо сутності художньої компетентності висловлюють у своїх працях Г. Гогоберідзе, Л. Кпикова, Л. Масол, Л. Михайлова та інші науковці.

У загальнопсихологічному аспекті С. Яланська трактує поняття «художньо-графічні компетентності» учителя образотворчого мистецтва з позиції найвищого рівня розвитку їхнього професіоналізму [4, с. 77]. Таку саму думку підтримує М. Явоненко, вважаючи, що художньо-графічні компетентності є підґрунтям для становлення

майбутнього фахівця, генерування ним ідей, формування асоціативного мислення, здатності до фантазування, перенесення знань і вмінь у нестандартні ситуації [5]. На погляд Н. Комашко, художньо-графічні компетентності залежать від «розвиненості художньо-творчих нахилів і здібностей, ступеня оволодіння дієвими знаннями з формотворення, методикою креативного пошуку, образною мовою пластичного мистецтва й технологією художніх матеріалів, що зумовлює ефективність професійної діяльності» [6, с. 14]. Натомість М. Пічкур окреслює художньо-графічну компетентність як «універсальну характеристику особи митця, який дотримується законів, грамотно використовує засоби й прийоми гармонізації твору і постійно вдосконалює свою майстерність» [7, с. 86].

Беручи до уваги думки науковців із цього питання, можна виокремити провідні ознаки художньо-графічних компетентностей майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. До них належать: розвинені процеси сприйняття, споглядання, сформовані процеси пам'яті, уяви, здатність до генерування ідей, фантазування, вміння організувати творчий процес (виникнення ідеї, задум, інтенсивне ознайомлення з проблемою), практичне застосування вмінь і навичок (начерки, замальовки, ескізування) [8, с. 86].

Далі деталізуємо змістове наповнення художньо-графічних компетентностей. Так, на думку В. Ананьєвої, до складу художньої компетентності входить низка компетенцій, а саме: 1) образотворчо-мовленнєва (здатність створювати образи засобами художньої виразності); 2) вербально-образна (знання й розуміння художніх термінів і вмінь їх використовувати при обговоренні творів мистецтва); 3) образно-стильова (знання стильових напрямів у мистецтві, вміння оперувати ними); 4) стратегічна (допитливість, гнучкість мислення); 5) продуктивно-образна (здатність відтворювати образ, творчо вирішувати завдання) [9].

З вищезазначеного доходимо висновку про те, що художньо-графічна компетентність – це інтеграційна властивість особистості, особливе психологічне формування, що визначає емоційно-естетичну спрямованість і активність особистості, її здібність до художньо-образного освоєння середовища за допомогою графічних методів і засобів, а також його втілення в духовному плані або реально предметному матеріалі. Уважаємо, що художньо-графічні компетентності є важливими в педагогічній і художньо-творчій діяльності майбутніх учителів образотворчого мистецтва, адже вони виконують етичну, естетичну, комунікативну, рефлексивну функцію, відображають сукупність особистісних якостей і здібностей, психологічних станів, знань, вмінь і навичок, що необхідні для досягнення високого рівня їх розвитку.

Грунтуючись на загальних підходах до визначення структури компетентностей, виокремлюємо такі основні структурні компоненти художньо-графічної компетентності, а саме: мотиваційний (визначає особистісне ставлення студента до художньої діяльності (інтереси, мотиви, цілі, здатність до оригінальних ідей); когнітивний (сукупність знань зі специфіки художньо-графічної діяльності: теоретичні знання в галузі мистецтва, практичні вміння й навички художньо-естетичного циклу); процесуальний (уміння й навички організації художньо-графічної діяльності: фантазія, уява, сприймання, композиційні вміння, добір ілюстративного матеріалу, ескізування, начерки); рефлексивний (здатність до осмислення, самоаналізу, самооцінки особистої діяльності, а також до аналізу інших художньо-графічних творів).

Незважаючи на переважно творчий початок, художньо-педагогічна діяльність студентів досить часто не відзначається високим ступенем оригінальності, а зазвичай характеризується як вправна [10, с. 284]. Аналіз змісту і структури навчальної діяльності майбутніх учителів образотворчого мистецтва, контент-аналіз продуктів їхньої образотворчої діяльності, дає змогу визначити основні протиріччя, які заважають досягненню позитивного результату в формуванні художньо-графічних компетентностей. Це протиріччя та невідповідності: між науково-теоретичним

добробком вітчизняної художньої педагогіки в частині художньо-творчої діяльності та частотою, інтенсивністю, прикінцевою ефективністю його використання в навчальному процесі вищих педагогічних навчальних закладів; між суттєвим розривом між рівнем засвоєння студентами теоретичних знань за домінантним профілем професійної підготовки та наявним ступенем художньо-творчого підходу до вирішення важливих навчальних завдань; між домінуванням у навчальному процесі репродуктивного навчання за шаблоном та потребою в технологічному виробленні навичок творчої діяльності, що складають основу художньо-графічних компетентностей студентів. Тож, потребують вивчення і дослідження чинники формування художньо-графічних компетентностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва в навчальному процесі.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Художньо-графічні компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва можна визначити як цілісний, мотиваційно-рефлекторний, художньо-естетичний комплекс, що дозволяє майбутньому фахівцеві досягати високих результатів у своїй професійній діяльності. Структура художньо-графічних компетентностей об'єднує в собі такі компоненти, як мотиваційний, когнітивний, процесуальний, рефлексивний. Формування художньо-графічних компетентностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва буде результативним, якщо на заняттях створюється мотиваційна забезпеченість навчальної діяльності, запроваджуються системи художньо-професійного навчання (операційна, предметна, предметно-операційна і модульно-проблемна) під час вирішення навчально-творчих завдань, використовуються інноваційні засоби і поетапний контроль, коригування художньо-творчої діяльності студентів, реалізуються міждисциплінарні зв'язки.

Перспективу подальших наукових пошуків убачаємо в удосконаленні й розширенні складових структури художньо-графічних компетентностей, доборі відповідного методичного інструментарію для їх формування в майбутніх учителях образотворчого мистецтва.

Список використаної літератури

1. Законопроект «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article?art_id=65389&cat_id=64438. – Загол. з екрану
2. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. – М. : Наука, 1986. – 135 с.
3. Ревенко І. В. Художньо-естетична компетентність учителя як показник його професійної культури / І. В. Ревенко // Мистецтво і освіта. – 2007. – № 3. – С. 139–146.
4. Яланська С. Творча компетентність педагога як умова ефективності професійної діяльності / С. Яланська // Естетика і етика педагогічної дії : зб. наук. пр. – Полтава : Вид-во ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2012. – Вип. 4. – С. 76–85.
5. Явоненко М. В. Творча компетентність особистості як запорука її життєвого успіху [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tdo.at.ua>. – Загол. з екрану.
6. Комашко Н. В. Формування творчої компетентності майбутніх дизайнерів у процесі вивчення комп'ютерної графіки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04. – «Теорія та методика професійної освіти» / Н. В. Комашко. – Черкаси, 2011. – 20 с.
7. Пічкур М. О. Оволодіння засобами композиції – об'єктивна передумова формування художньо-творчої компетентності майбутнього дизайнера / М. О. Пічкур // Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти : здобутки, проблеми та перспективи : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Умань, 1 листопада 2012 р.). – Умань : ПП Жовтий О. О., 2012. – С. 86–89.
8. Арнхейм Р. Новые очерки по психологии искусства : пер. с англ. / Р. Арнхейм. – М. : Прометей, 1994. – 352 с.
9. Ананьева В. С. Особенности развития художественно-творческой компетентности старших дошкольников [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.HYPERLINK\"http://www.scienceforum.ru/\"scienceforumHYPERLINK\"http://www.scienceforum.ru/\"](http://www.HYPERLINK\). – Загл. с екрана.
10. Выготский Л. С. Психология искусства / Л. С. Выготский; под ред. М. Г. Ярошевского. – М. : Педагогика, 1987. – 334 с.

References

1. The bill «About education» Retrieved from: http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article?art_id=65389&cat_id=64438. (in Ukr.)

2. Markova, A. K. (1986). Psychology of professionalism. Moscow: Science (in Russ.)
3. Revenko, I. V. (2007). Artistic and aesthetic competence of the teacher as an indicator of its professional culture. *Mistetstvo i osvita (Art and education)*, 3, 139–146 (in Ukr.)
4. Yalanska, S. (2012). Creative competence of a teacher as a condition of effectiveness of professional activity. *Aesthetics and ethics in pedagogical interventions: collection of scientific works*. Poltava : Publishing house of PNU ei. V. G. Korolenko, vol. 4 (in Ukr.)
5. Yavonenko, M. V. Creative competence as a pledge of her success in life. Retrieved from: <http://tdo.at.ua>. (in Ukr.)
6. Komashko, N. V. (2011). Formation of creative competence of future designers in the process of learning computer graphics: abstract of thesis of candidate of pedagogical sciences: specialty 13.00.04 «Theory and methods of professional education». Cherkasi (in Ukr.)
7. Pichkur, M. O. (2012). The mastery of the tools of composition – an objective prerequisite for the formation of creative competence of the future designer. Theoretical and methodological aspects of art education : achievements, problems and prospects: materials of the II all-Ukrainian scientific-practical conference (Uman, November 1, 2012). Uman : entrepreneur Zhovtiy O.O. (in Ukr.)
8. Arnheim, R. (1994). New essays on the psychology of art. Moskva : Prometey (in Russ.)
9. Ananeva, V. S. Peculiarities of development of creative competence of older preschoolers. – Retrieved from : [http://www.HYPERLINK "http://www.scienceforum.ru/"ru](http://www.HYPERLINK). (in Russ.)
10. Vigotskiy, L. S. (1987). Psychology of art; edited Yaroshevskogo, M. G. Moscow: Pedagogic (in Russ.)

Abstract. Kudrenko D. O. Features of the structure of art-graphic competence of future teachers of fine arts.

Introduction. Professional competence is the subject of study of many researchers, but this problem has not yet found sufficient justification in accordance with the specificity of educational activity of students of art-graphic faculties.

Purpose – to substantiate the essence of the concept "art-graphic competence" of future teachers of fine arts, to identify their main structural components.

Results. Graphic competence is the integration property of the individual, specific psychological formation, which determines the emotional and aesthetic focus and activity of the individual, the ability to artistic and creative exploration environment through graphical methods and tools, as well as its expression in spiritual or real subject material. This definition allows to allocate the basis of the structural components of the artistic and graphic competences, namely: 1) motivation – personal relationship to artistic activities (interests, motives, goals, capacity for original ideas); 2) cognitive – the body of knowledge about the specifics of graphic activity (theoretical knowledge in the field of art, practical skills and abilities of artistic and aesthetic cycle); 3) procedural – skills of the organization of graphic activity (fantasy, imagination, perception, compositional skills, the selection of illustrative material, sketching, sketches, etc.); 4) reflectional – reflection, introspection, self-assessment of personal activities, as well as the ability to analyze other graphic works.

Originality. Justification of structural features of the graphic competence of future teachers of fine arts as an important professional and personal growths were represented.

Conclusion. Graphic competence of future teachers of fine arts can be defined as a holistic, motivational-reflexive, artistic and aesthetic complex that allows for future specialists to achieve high results in their professional activities. Came to the conclusion that the structure of art-graphic competence includes such components as: motivational, cognitive, procedural, reflection. The formation of graphic competence of future teachers of fine arts will be effective if it is in the classroom creates motivation provision of training activities; introduces system of artistic and professional training (operating, subject, subject-operational, and module-problem): in the educational-creative tasks; use innovative means and phase control and adjustment of is art-creative activity of students; implemented interdisciplinary communication.

Key words: professional training; competence approach; graphic competence; structural components; future teachers; visual arts; artist-teacher; creative process.

Одержано редакцією 14.05.2015
Прийнято до публікації 15.06.2015